

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 60/2020-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 13. februára 2020 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť Fakultnej nemocnice s poliklinikou J. A. Reimana Prešov, Jána Hollého 14, Prešov, IČO 00 610 577, zastúpenej Advokátskou kanceláriou GOGA a spol., s. r. o., Kupeckého 4, Košice, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Tomáš Goga, MBA, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uzneseniami Okresného súdu Prešov č. k. 10 C 102/2014-214 z 15. mája 2018 a č. k. 10 C 102/2014-227 z 2. apríla 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť Fakultnej nemocnice s poliklinikou J. A. Reimana Prešov o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. júna 2019 doručená ústavná sťažnosť Fakultnej nemocnice s poliklinikou J. A. Reimana Prešov, Jána Hollého 14, Prešov, IČO 00 610 577 (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej Advokátskou kanceláriou GOGA a spol., s. r. o. , Kupeckého 4, Košice, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Tomáš Goga, MBA, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uzneseniami Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 C 102/2014-214 z 15. mája 2018 (ďalej aj „napadnuté uznesenie z 15. mája 2018“) a č. k. 10 C 102/2014-227 z 2. apríla 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie z 2. apríla 2019“, spolu ďalej aj „napadnuté uznesenia“).

2. V zmysle čl. X bodu 5 písm. c) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1 zo 16. októbra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) bola vec sťažovateľky 17. októbra 2019 prerozdelená a náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov pridelená sudcovi spravodajcovi Liborovi Duřovi, ktorý je v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce členom štvrtého senátu ústavného súdu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je v procesnom postavení žalovanej strany konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 10 C 102/2014, predmetom ktorého je rozhodovanie o žalobe siedmich žalobcov o ochranu osobnosti odôvodnenej (v podstate) tým, že sťažovateľka neposkytla adekvátnu zdravotnú starostlivosť príbuznej žalobcov, čo viedlo k jej úmrtiu. Okresný súd rozsudkom č. k. 10 C 102/2014-200 z 29. marca 2018 uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť z titulu

náhrady nemajetkovej ujmy každému zo žalobcov v 1. až 3. rade sumu 10 000 € a každému zo žalobcov vo 4. až v 7. rade sumu 5 000 €, v prevyšujúcej časti žalobu zamietol a žalobcom priznal proti sťažovateľke nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

4. Proti rozsudku súdu prvej inštancie z 29. marca 2018 sťažovateľka podala odvolanie. Okresný súd (napadnutým) uznesením č. k. 10 C 102/2014-214 z 15. mája 2018 vydaným vyššou súdnou úradníčkou podľa § 5 ods. 1 písm. a) v spojení s § 6 ods. 2 a § 7 ods. 10 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) a podľa položky 7b písm. b) sadzobníka súdnych poplatkov uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť súdny poplatok za podané odvolanie v sume 1 566 €. Proti označenému uzneseniu z 15. mája 2018 sťažovateľka podala sťažnosť, ktorú okresný súd (napadnutým) uznesením č. k. 10 C 102/2014-227 z 2. apríla 2019 vydaným zákonným sudcom zamietol.

5. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta porušenie svojich (v záhlaví tohto uznesenia označených) práv napadnutým uznesením okresného súdu z 15. mája 2018, ktorým jej bola uložená povinnosť uhradiť súdny poplatok za odvolanie podané proti meritórnemu rozhodnutiu súdu prvej inštancie, ako aj napadnutým uznesením okresného súdu z 2. apríla 2019, ktorým bola jej sťažnosť proti uzneseniu z 15. mája 2018 zamietnutá.

5.1 Sťažovateľka argumentuje, že konanie vo veciach poskytovania zdravotnej starostlivosti je oslobodené od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 1 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch, a preto sa na ňu poplatková povinnosť spojená s podaným odvolaním nevzťahuje. Odvolávajúc sa na definíciu zdravotnej starostlivosti v zákone č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, sťažovateľka tvrdí, že aj súdne konanie o nároku, ktorý má pôvod v poskytovaní zdravotnej starostlivosti, je konaním v zmysle označeného ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch.

5.2 Podľa sťažovateľky teda napadnuté uznesenia okresného súdu vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia veci a v tejto súvislosti poukazuje aj na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), z ktorej podľa nej taktiež

vyplýva, že aj konanie, v ktorom sa uplatňuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá vznikla v dôsledku (nesprávneho) poskytnutia zdravotnej starostlivosti, je konaním vo veci poskytovania zdravotnej starostlivosti v zmysle § 4 ods. 1 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch, ktoré je oslobodené od súdnych poplatkov.

5.3 Sťažovateľka, poukazujúc na konkrétne rozhodnutie okresného súdu, napokon namieta, že prvoinštančný súd sa tým, že jej uložil poplatkovú povinnosť v predmetnom konaní, odklonil od svojej vlastnej rozhodovacej činnosti.

6. Na základe argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo na súdnu a inú právnu ochranu upravené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo a právo na spravodlivé súdne konanie upravené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako aj základné právo vlastníť majetok upravené v článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na ochranu majetku upravené v čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení Protokolu č. 11 Fakultnej nemocnice s poliklinikou J. A. Reimana Prešov... boli uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 10 C 102/2014-214 zo dňa 15. 05. 2019 (správne 2018, pozn.) a uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 10 C 102/2014-227 zo dňa 02. 04. 2019 porušené.

2. Uznesenia Okresného súdu Prešov sp. zn. 10 C 102/2014-214 zo dňa 15. 05. 2019 a sp. zn. 10 C 102/2014-227 zo dňa 02. 04. 2019 sa zrušujú a vec sa vracia na ďalšie konanie.

3. Fakultnej nemocnici s poliklinikou J. A. Reimana Prešov... sa priznáva náhrada trov konania vo výške 242,62 Eur, ktoré je Okresný súd v Prešove povinný uhradiť na účet advokátskej kancelárie... do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

7. Sťažovateľka tiež navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutých uznesení okresného súdu, a to do právoplatného rozhodnutia o jej ústavnej sťažnosti.

II.

Relevantné ustanovenia právnych predpisov

8. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251.

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

11. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

15. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

16. Podľa § 239 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) proti uzneseniu súdu prvej inštancie vydanému súdnym úradníkom, ktoré treba doručiť, je prípustná sťažnosť.

17. Podľa § 243 CSP v sťažnosti sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému uzneseniu smeruje, v čom sa postup alebo uznesenie súdu považuje za nesprávne a čoho sa sťažovateľ domáha.

18. Podľa § 250 ods. 1 CSP ak nie je sťažnosť dôvodná, súd sťažnosť zamietne.

19. Podľa § 4 ods. 1 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch od poplatku je oslobodené súdne konanie (okrem iného, pozn.) vo veciach poskytovania zdravotnej starostlivosti.

20. Podľa § 4 ods. 2 písm. k) zákona o súdnych poplatkoch (v znení účinnom od 1. januára 2020, pozn.) od poplatku je oslobodený žalobca v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré boli spôsobené porušením povinnosti poskytovateľa

zdravotnej starostlivosti, ak porušenie povinnosti potvrdil Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1 K namietanému porušeniu sťažovateľkou označených práv napadnutým uznesením okresného súdu z 15. mája 2018

21. Z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd a právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne. Podstata a účel princípu subsidiarity vychádza z toho, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 156/09, I. ÚS 480/2013). Z princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu možno vyvodiť ústavný príkaz pre každú osobu, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, v zmysle ktorého musí rešpektovať postupnosť ústavnej ochrany, a preto pred tým, než podá sťažnosť ústavnému súdu, musí požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (m. m. IV. ÚS 128/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže, resp. mohol domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred inými orgánmi verejnej moci, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07).

22. Sťažovateľka v posudzovanej veci namieta, že k porušeniu jej v ústavnej sťažnosti označených práv došlo (aj) napadnutým uznesením okresného súdu z 15. mája 2018, ktorým jej bola uložená povinnosť zaplatiť súdny poplatok za odvolanie podané proti meritórnemu rozhodnutiu súdu prvej inštancie. Z § 239 ods. 1 CSP (citovaného v časti II tohto uznesenia, pozn.) vyplýva, že proti označenému rozhodnutiu vydanému vyššou súdnou úradníčkou mala sťažovateľka právo podať sťažnosť (čo aj urobila), o ktorej bol v zmysle § 248 CSP oprávnený a aj povinný rozhodnúť súd prvej inštancie, konajúc zákonným sudcom (čo aj svojím napadnutým uznesením z 2. apríla 2019 urobil). Právomoc okresného súdu rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľky proti napadnutému uzneseniu z 15. mája 2018 tak za daných okolností vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať toto rozhodnutie vydané vyššou súdnou úradníčkou.

23. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu z 15. mája 2018 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

III.2 K namietanému porušeniu sťažovateľkou označených práv napadnutým uznesením okresného súdu z 2. apríla 2019

24. Sťažovateľka na základe argumentácie, ktorej podstata je popísaná v časti I (bod 5) tohto uznesenia, namieta porušenie svojich práv garantovaných ústavou, dohovorom a dodatkovým protokolom aj napadnutým uznesením okresného súdu z 2. apríla 2019, ktorým bola zamietnutá jej sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu z 15. mája 2018 o uložení poplatkovej povinnosti.

25. Ústavný súd aj vo vzťahu k tejto časti ústavnej sťažnosti poukazuje na subsidiaritu svojej právomoci (zakotvenú v čl. 127 ods. 1 ústavy), z ktorej vyplýva, že jeho právomoc je v zásade (okrem výnimočných prípadov) uplatniteľná až po riadnom vyčerpaní opravných prostriedkov, ktoré právna úprava subjektom zúčastneným na konkrétnom konaní pred orgánom verejnej moci v záujme ochrany ich práv (vrátane základných práv a slobôd) poskytuje. Podľa ustáleného právneho názoru ústavného súdu

prítom z princípu subsidiarity tiež vyplýva, že v prípade konania pred všeobecnými súdmi musí sťažovateľ ochranu svojich základných práv a slobôd vrátane argumentácie s tým spojenej uplatniť najskôr v tomto konaní a až následne v konaní pred ústavným súdom. Pokiaľ sťažovateľ v rámci ochrany svojich základných práv a slobôd uplatní v konaní pred ústavným súdom argumentáciu, ktorú mohol predniesť, avšak nepredniesol v konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd na jej posúdenie nemá právomoc (napr. III. ÚS 90/03, III. ÚS 135/03, III. ÚS 201/04, IV. ÚS 266/08, II. ÚS 67/2013, II. ÚS 342/2016, II. ÚS 70/2017).

26. V nadväznosti na uvedené po preskúmaní ústavnej sťažnosti, ako aj dokumentácie k nej priloženej ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka v danom prípade argumentáciu obsiahnutú v ústavnej sťažnosti neuplatnila v konaní pred všeobecnými súdmi, konkrétne v jej sťažnosti proti napadnutému uzneseniu okresného súdu z 15. mája 2018, hoci tak urobiť mohla a mala. Z príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka v sťažnosti proti napadnutému uzneseniu z 15. mája 2018 neargumentovala zákonnou definíciou zdravotnej starostlivosti ani judikatúrou najvyššieho súdu a ani odklonom od vlastnej rozhodovacej činnosti okresného súdu, a prítom táto argumentácia tvorí podstatu jej ústavnej sťažnosti. Ústavný súd v tejto súvislosti opätovne pripomína, že vo veciach, ktoré patria do právomoci všeobecných súdov, nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inšinciou a jeho úlohou nie je nahrádzať rozhodovaciu činnosť a právne názory všeobecných súdov (ako primárnych ochrancov ústavnosti) svojimi vlastnými (napr. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 50/04, III. ÚS 162/05, IV. ÚS 339/2013).

27. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že nemá právomoc preskúmať napadnuté uznesenie okresného súdu z 2. apríla 2019 z hľadísk, resp. v kontexte argumentácie, ktorú sťažovateľka mohla a mala uplatniť pred podaním ústavnej sťažnosti v rámci riadneho opravného prostriedku (sťažnosti) tak, aby na ňu mohol reagovať už okresný súd v označenom rozhodnutí. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky (aj) v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

28. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľky.

29. Nad rámec odôvodnenia tohto uznesenia ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že novelou zákona o súdnych poplatkoch vykonanou zákonom č. 390/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, bolo s účinnosťou od 1. januára 2020 v § 4 ods. 2 písm. k) zakotvené tzv. osobné oslobodenie žalobcu od súdnych poplatkov v konaní o náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, ktoré boli spôsobené porušením povinnosti poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ak porušenie povinnosti potvrdil Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Z uvedeného možno logicky odvodiť, že (na rozdiel od názoru sťažovateľky) sa (ani) podľa zákonodarcu pred účinnosťou označenej novely (tzn. v období rozhodnom pre posudzovanú vec sťažovateľky, pozn.) na tento (vzhľadom na jeho predmet) osobitný druh konania tzv. vecné oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch nevzťahovalo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. februára 2020

Miroslav DURÍŠ
predseda senátu